

การวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2557)

ผศ.ดร.ปิยฉัตร กลิ่นสุวรรณ*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ การสอบถาม มาตรฐานวัดประเมินค่า และอาศัย CIPPIEST Model ในการประเมิน วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อ มีความเหมาะสมในระดับมาก

จุดเด่นและข้อเสนอแนะมีดังนี้

1) เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาโดดเด่นด้านบริหารสวัสดิการสังคม 2) นักศึกษาส่วนมากมีประสบการณ์สูง บางคนได้รับทุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) คิดเป็นร้อยละ 22 และได้รับรางวัลการเขียน บทความดีเด่นระดับชาติ ทำให้ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยดีขึ้น 3) มีระบบการวางแผน และกลไกขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีเอกภาพ และการวางแผนการรักษาคุณภาพของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ 4) ปรับปรุงหลักสูตรให้เข้มแข็งรองรับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือการศึกษาระหว่าง มหาวิทยาลัย 6) ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของการบริหารหลักสูตร และ 7) สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, CIPPIEST Model

* อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Evaluation of the Ph.D. curriculum in Social Welfare Administration

Dr.Piyachat Klinsuwan

Abstract

The purpose of this research was to evaluate the Ph.D. curriculum in Social Welfare Administration, Faculty of Social Work and Social Welfare, Huachiew Chalermprakiet University (HCU), Thailand. The researcher collected data from documents, interviews, questionnaires, rating scales and used the CIPPIEST Model in the evaluation process. The data was analyzed by using data frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient and content analysis. The research revealed that: the evaluation of the curriculum's context, input, process, product, impact, effectiveness, sustainability, and transportability are appropriate at the "high" level.

The best comments and suggestions regarding the research on the Ph.D. Curriculum were 1) The objective structure and content of the curriculum is outstanding 2) Many of the students were highly experienced and 22% received The Royal Golden Jubilee Ph.D. Program while two HCU's students in the Ph.D. curriculum in Social Welfare Administration were rewarded "best of writing journal" 3) There was a unity in planning and executing the curriculum development and maintained the quality of the curriculum 4) There should be minor changes and development in the current curriculum in an effort to cope with the digital era 5) A network of academic collaboration between universities should be established 6) The campus should see more improvement in research facilities and learning resources in order to strengthen the curriculum 7) Certain basic infrastructures and overall conditions of academic services should be further developed

Keywords: Curriculum evaluation, Ph.D. Curriculum, CIPPIEST Model

บทนำ

หลักสูตรเป็นเครื่องมือของการบริหาร การศึกษา และถ่ายทอดเจตนารมณ์ของการศึกษา สร้างโอกาสสู่กระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร หากกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพ ย่อมสะท้อนคุณภาพของหลักสูตรด้วย นับได้ว่า หลักสูตรการศึกษาเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา ซึ่งความหมายที่กว้างที่สุดของหลักสูตรหมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้โดยรวมของบุคคลไม่ เพียงแต่สร้างประสบการณ์ การเรียนใน สถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่รวมถึงสังคมด้วย (Bilbao et al., 2008)

หลักสูตรที่มีคุณภาพต้องเป็นหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 คือมีคุณธรรมจริยธรรม ผู้สำเร็จ การศึกษาทุกระดับ/ประเภทได้รับการศึกษาที่มี คุณภาพมาตรฐาน มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รวมทั้งสามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) แต่สภาวะแวดล้อม ด้านต่างๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการ ปกครอง และกระแสของสังคมโลก มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อแผนการ ศึกษาแห่งชาติที่ต้องปรับให้สอดคล้องกัน ดังนั้น การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งต้องอาศัยข้อมูล สารสนเทศ หรือผลการประเมินหลักสูตรนั่นเอง ผล

การประเมินหลักสูตรเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็น ข้อจำกัดของการบริหารหลักสูตรที่ผ่านมาและใน ปัจจุบัน จึงต้องปรับปรุงให้ก้าวไปข้างหน้า และก้าว ทันเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งความทันสมัยต่างๆ การประเมินหลักสูตรจึงหมายถึงการรวบรวมข้อมูล และนำมาใช้เพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมการศึกษา หรือหลักสูตรการศึกษา (Cronbach, 1970) เป็น กระบวนการค้นหาและรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปใช้ ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดี กว่าเดิม (Stufflebeam, 2003)

การประเมินผลหลักสูตรมีหลายรูปแบบ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่นำมาใช้ส่วนมาก ได้แก่ รูปแบบที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objectives Based Model) เพื่อตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากการ บริหารหลักสูตรหรือตามที่ปฏิบัติจริง และนำมา เปรียบเทียบกับผลที่คาดหวังไว้ (Tyler, 1954) รูปแบบการประเมินที่เน้นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เหมาะสมที่จะใช้ประเมินหลักสูตรที่เน้นผลผลิตและ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา ได้เป็นอย่างดี แต่อาจไม่ครอบคลุมโครงสร้างของ หลักสูตร (Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgment Model) โดยไม่ยึดเป้าหมาย แต่เน้น การรวบรวมข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงเชิง คุณภาพ มีความเป็นอิสระในการประเมินผลการ ปฏิบัติที่เป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งระดับปฏิบัติ วิธีการ และการนำไปใช้อย่างเหมาะสม (Scriven, 1967) และเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเป็นหลัก ไม่ต่าง จากรูปแบบของ Provus (1971) ที่ ประเมิน

เปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นรูปแบบดังกล่าวจึงต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้เพื่อการเปรียบเทียบ การปรับปรุงหลักสูตรจึงถูกตีกรอบไว้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้โดยอิสระหรือตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตรงข้ามกับ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเป้าหมายของหลักสูตรเป็นหลัก (Goal Attainment) ผลสรุปของการประเมินหลักสูตรจะชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด เป็นการประเมินที่เน้นการตรวจสอบหลักสูตรที่มีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Hammond, 1969) สำหรับรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision - Oriented Model) เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ และทางเลือกต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร รูปแบบการประเมินตามแนวคิดนี้ ได้แก่ การประเมิน CIPP Model (Stufflebeam, 2003) และ CIPPIEST Model (Stufflebeam & Shinkfield, 2007) เป็นรูปแบบที่ขยายแนวคิด CIPP Model และยังครอบคลุมการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมายการบริหารหลักสูตรตามสภาพที่เป็นจริง การประเมินประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา การประเมินที่เน้นการรวบรวมข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงเชิงคุณภาพโดยไม่ยึดเป้าหมาย การประเมินเป้าหมายของหลักสูตร การประเมินตามสภาพจริงเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน การประเมินเพื่อการตัดสินใจคุณค่าและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น CIPPIEST Model

จึงเป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมรูปแบบต่างๆ ในทุกมิติที่กล่าวมา และสามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะผลการประเมินที่นำมาเป็นสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรต่อไป (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

การวิจัยประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2557) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสม และนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของไทย รวมทั้งได้มาตรฐานสากล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ จึงเลือกใช้ CIPPIEST Model ของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) ในการประเมินหลักสูตรดังกล่าว เป็นรูปแบบที่มีพื้นฐานมาจาก CIPP Model (Context-Input-Process- Product Evaluation: CIPP) ที่ได้ขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกไป โดยเขียนอักษรย่อเป็น CIPPIEST Model หรืออาจเขียนย่อเป็น CIPPIEST Model ก็ได้ จากการประเมิน CIPP Model ซึ่งมีเพียง 4 องค์ประกอบ ได้เพิ่มขึ้นอีก 4 องค์ประกอบ คือ IEST ได้แก่ การประเมินผลกระทบ-การประเมินประสิทธิผล-การประเมินความยั่งยืน-การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Impact-Effective-Sustainability-Transformability Evaluation) รวมเป็น 8 องค์ประกอบ ดังนั้นการประเมินหลักสูตรตาม CIPPIEST Model จึงประกอบด้วย การประเมินบริบท - การประเมิน

ปัจจัยนำเข้า – การประเมินกระบวนการ – การประเมินผลผลิต – การประเมินผลกระทบ – การประเมินประสิทธิผล – การประเมินความยั่งยืน – การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Context – Input – Process – Product – Impact – Effective – Sustainability – Transformability Evaluation: CIPPIEST)

วิธีวิจัยในการประเมินหลักสูตรมีหลายวิธี แต่วิธีวิจัยที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยนี้ คือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งผสมผสานการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และผู้ที่ได้รับประโยชน์จากผลการวิจัย ได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่งที่มีกิจกรรมควบคู่ไปกับกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอน เพื่อแสวงหาความรู้ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเพียงพอ และเป็นข้อมูลที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ผลการประเมินจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ (Brydon – Miller, 2001) การประเมินผลจะครอบคลุมทั้งมิติสถานะแวดล้อม มิติความทันสมัย มิติความสนใจและความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จะช่วยให้ผู้วิจัยที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญในศาสตร์การบริหารสวัสดิการสังคม รู้กระบวนการคิด และกระบวนการทำงาน สามารถประเมินหลักสูตรได้ครบถ้วนทุกมิติ ผลการประเมินหลักสูตรจะได้ข้อมูลที่ต้องการตามความเป็นจริง นำไปเป็นแนวทางการพัฒนาและ

ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพเป็นระยะ ๆ ตามรอบระยะเวลาของหลักสูตรหรือทศรอบ 5 ปี (ราชกิจจานุเบกษา, 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2557) ประกอบด้วย 8 ประเด็นการประเมิน ได้แก่ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ

2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2562) ประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืน และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ

3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2562)

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ คุณ ภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้บริหารหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ประจำ

หลักสูตร นักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษา/
ผู้บังคับบัญชา/เพื่อนร่วมงาน เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบ
มาตรวัดประมาณค่า รวม 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การประเมินบริบท
- การประเมินปัจจัยนำเข้า - การประเมิน
กระบวนการ - การประเมินผลผลิต - การ
ประเมินผลกระทบ - การประเมินประสิทธิผล -
การประเมินความยั่งยืน -การประเมินการถ่ายทอด

ส่งต่อ (Context – Input – Process – Product –
Impact – Effective – Sustainability –
Transformability Evaluation: CIPPIEST)

**ชุดที่ 2 แบบประเมินคุณลักษณะที่
คาดหวังของหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต และผลการ
เรียนรู้ที่คาดหวัง (Learning Outcome)** ชุดนี้เป็น
มาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert, 1932:
55) นำมาปรับใช้ 5 ระดับ ชุดที่ 3 แบบสอบถาม
ความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร

ด้าน/ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
1) การประเมินบริบท (C)			
1.1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	5.00**	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2) โครงสร้างของหลักสูตร	4.63	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
1.3) เนื้อหาของหลักสูตร	4.50	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.71	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (I)			
2.1) คุณภาพนักศึกษาแรกเข้า	4.63	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
2.2) คุณภาพอาจารย์ผู้สอน	4.88	0.35	เหมาะสมมากที่สุด
2.3) แหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.25	0.89	เหมาะสมน้อย
2.4) สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการศึกษา	3.38	0.92	เหมาะสมน้อย
2.5) งบประมาณ	3.00*	0.76	เหมาะสมมาก
รวม	3.83	0.69	เหมาะสมมาก
3) การประเมินกระบวนการ (P)			
3.1) การรับและการเตรียมความพร้อมนักศึกษา	4.38	0.75	เหมาะสมมากที่สุด
3.2) การบริหารหลักสูตร ($\bar{X}=4.57$, $SD=0.55$)			
3.2.1) การวางระบบผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้	4.63	0.54	เหมาะสมมากที่สุด

ด้าน/ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
3.2.2) กระบวนการวัดผล/ประเมินผลการเรียนรู้	4.50	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3.3) การส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา ($\bar{X}=4.44$, $SD=0.64$)			
3.3.1) กระบวนการควบคุม ดูแล และส่งเสริมการจัดทำ ชุมชนนิพนธ์	4.50	0.76	เหมาะสมมากที่สุด
3.3.2) การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาและการส่งเสริม ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.38	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.46	0.62	เหมาะสมมากที่สุด
4) การประเมินผลผลิต (P) ทั้งปริมาณและคุณภาพ			
4.1) จำนวนนักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนด	4.38	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
4.2) นักศึกษามีคุณลักษณะที่คาดหวัง (ชุดที่ 2)	4.55	0.34	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.47	0.43	เหมาะสมมากที่สุด
5) การประเมินผลกระทบ (I)			
5.1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้สอน/อาจารย์	4.00	1.07	เหมาะสมมาก
5.2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัย	3.75	1.49	เหมาะสมมาก
5.3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม	3.25	1.04	เหมาะสมน้อย
รวม	3.67	1.19	เหมาะสมมาก
6) การประเมินประสิทธิผล (E)			
6.1) ผลลัพธ์การบริหารหลักสูตรเป็นไปตามที่คาดหวัง	4.50	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
6.2) ผลลัพธ์ครบถ้วนตามที่คาดหวัง	4.50	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.50	0.54	เหมาะสมมากที่สุด
7) การประเมินความยั่งยืน (S)			
7.1) แผนการรักษาคุณภาพของหลักสูตร	4.62	0.52	เหมาะสมมากที่สุด
7.2) แผนการปรับปรุงหลักสูตร	4.13	0.35	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.38	0.44	เหมาะสมมากที่สุด
8) การประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (T)			
8.1) การร่วมมือกับทุกระดับที่มีหลักสูตรสอดคล้องกัน	4.25	0.46	เหมาะสมมาก
8.2) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร	3.00*	0.76	เหมาะสมน้อย
รวม	3.63	0.61	เหมาะสมน้อย

หมายเหตุ: *ค่าเฉลี่ยต่ำสุด **ค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าพิสัย (Rang) = 2.00 เลือกใช้ 3 ระดับ (ช่วงห่าง = 0.67)

3.00-3.66 = เหมาะสมน้อย, 3.67-4.34 = เหมาะสมมาก, 4.35-5.00 = เหมาะสมมากที่สุด

ตามตารางที่ 1 พบผลดังนี้

ผลการประเมินบริบท (Context Evaluation : C) มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.71$ (SD = 0.54) ประเด็นการประเมินเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็นเรียงตามลำดับความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตร ค่า $\bar{X} = 5.00$ (SD = 0.00) 4.63 (SD = 0.52) และ 4.50 (SD = 0.54) ตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของหลายมหาวิทยาลัย เช่น ผลการวิจัยของ พรทิพย์ ไชยโส, วสันต์ ทองไทย, และ แม้นมาศ ลีลสัตยกุล (2559) ประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยของ ศิริมา จิตต์จรัส, ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์, และพรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข (2556) การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ สำหรับผลการวิจัยนี้มีจุดเด่นที่แตกต่างจากผลการวิจัยอื่นๆ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่มีความโดดเด่นในศาสตร์ที่มีความเฉพาะเจาะจงในเรื่องการบริหารสวัสดิการสังคม

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) มีความเหมาะสมมาก ค่า $\bar{X} = 3.83$ (SD = 0.69) เรียงลำดับความเหมาะสมมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ คุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร และ คุณภาพนักศึกษาแรกเข้า ค่า $\bar{X} = 4.88$ (SD = 0.35) และ 4.63 (SD = 0.52) ตามลำดับ มีความเหมาะสมน้อยเรียงตามลำดับ

จากน้อยที่สุดขึ้นไป ได้แก่ งบประมาณ แหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการศึกษา ค่า $\bar{X} = 3.00$ (SD = 0.76), 3.25 (SD = 0.89), และ 3.38 (SD = 0.92) ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ (2554) ระบุว่าปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความเหมาะสมน้อยเกี่ยวกับห้องปฏิบัติการ Internet ห้องทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำหรับจุดเด่นของหลักสูตรคือนักศึกษาแรกเข้าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สูง มีประสบการณ์การทำงานร้อยละ 86 ของจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาเอกทั้งหมด ได้ทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) ร้อยละ 22 และอาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งคุณวุฒิ ความรู้ และความสามารถ รวมทั้งมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่หลากหลายและเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ สังคมสงเคราะห์ นโยบาย จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

ผลการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.46$ (SD = 0.62) ประเด็นการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 3 ประเด็นการประเมิน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร ค่า $\bar{X} = 4.57$ (SD = 0.55) รองลงมาคือ การส่งเสริมและพัฒนา นักศึกษา ค่า $\bar{X} = 4.44$ (SD = 0.64) (ประกอบด้วย ประเด็นย่อยสำคัญเรื่องการวางระบบผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้ + กระบวนการวัดผล/ประเมินผลการเรียนรู้ ค่า $\bar{X} = 4.63$ (SD = 0.54)

และ 4.50 (SD = 0.55) ตามลำดับ) และเหมาะสมมากที่สุดลำดับสุดท้ายคือเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ค่า $\bar{X} = 4.44$ (SD = 0.64) [ประกอบด้วยประเด็นย่อยสำคัญเรื่องกระบวนการรับและการเตรียมความพร้อมนักศึกษา กระบวนการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาและการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ค่า $\bar{X} = 4.38$ (SD = 0.75 และ 4.38 (SD = 0.52) ตามลำดับ] สำหรับจุดเด่นของหลักสูตรคือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีระบบการวางแผน และกลไกขับเคลื่อนที่มีความเป็นเอกภาพ เช่น กระบวนการวัดผล/ประเมินผลการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ความก้าวหน้าของนักศึกษา การควบคุมดูแลการจัดทำดัชนีพันธของนักศึกษา และเป็นที่ปรึกษาปัญหาต่างๆ ของนักศึกษา เป็นต้น จะถูกนำเข้าวาระการประชุม คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อลงมติรับรองพร้อมแนวทางการแก้ปัญหาให้กับนักศึกษา

ผลการประเมินผลผลิต (Output Evaluation : O) มีความเหมาะสมมาก ค่า $\bar{X} = 4.47$ (SD = 0.43) ในเชิงปริมาณมีความคาดหวังว่านักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนด ค่า $\bar{X} = 4.38$ (SD = 0.52) ในเชิงคุณภาพ ผลการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษา แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ภาพรวมคุณลักษณะที่คาดหวังของดัชนีบัณฑิต มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.55$ (SD = 0.34) สำหรับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Learning Outcomes) เป็นคุณลักษณะของนักศึกษา/ผู้สำเร็จ

การศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ผลการประเมินพบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.53$ (SD = 0.37) เหมาะสมมากที่สุดลำดับแรก ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่า $\bar{X} = 4.81$ (SD = 0.32) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภารดี อนันต์นาวิ (2558) รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะปฏิบัติทางวิชาชีพ $\bar{X} = 4.76$ (SD = 0.31) และ 4.69 (SD = 0.43) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับเหมาะสมมากคือด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ค่า $\bar{X} = 4.20$ (SD = 0.40) จุดเด่นของหลักสูตรคือนักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมสูง รองลงมาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งหลักสูตรกำหนดไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะปฏิบัติทางวิชาชีพ ซึ่งคุณลักษณะแต่ละด้านของนักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษา มีความสัมพันธ์กัน (r) ระหว่าง 0.61 - 0.96 ค่า $\bar{X}$

อยู่ระหว่าง 4.20 - 4.81 ค่า SD อยู่ระหว่าง 1.24 - 3.17 ผลการประเมินพบว่า นักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์สูง 2 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ กับทักษะปฏิบัติทางวิชาชีพ และ ด้านคุณธรรม จริยธรรม กับทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่า $r = 0.96$ และ 0.95 ตามลำดับ สำหรับคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ได้แก่ ทักษะทางปัญญากับทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่า $r = 0.61$

ผลการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation : I) พบว่ามีความเหมาะสมมาก ค่า $\bar{X} = 3.67$ (SD = 1.19) เหมาะสมมากลำดับแรกคือผลกระทบที่เกิดกับผู้เรียน ผู้สอน/อาจารย์ ค่า $\bar{X} = 4.00$ (SD = 1.07) รองลงมาคือผลกระทบที่เกิดกับมหาวิทยาลัย และผลกระทบที่เกิดกับสังคม ค่า $\bar{X} = 3.75$ (SD = 1.49) และ 3.25 (SD = 1.04) ตามลำดับ จุดเด่นของนักศึกษาคือ นักศึกษาได้รับรางวัลการเขียนบทความดีเด่นระดับชาติ 2 รางวัลสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับมหาวิทยาลัย เป็นผลพวงของคุณภาพของนักศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมและประเทศ ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดกับสังคม ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสวัสดิการสังคมครอบคลุมและเป็นธรรมมากขึ้นด้านคนพิการ ด้านผู้สูงอายุ ด้านเด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำความรุนแรง ทำให้เห็นคุณค่าของชุมชนที่นำไปสู่ประโยชน์ที่สังคมได้รับ

ผลการประเมินประสิทธิผล (Effective Evaluation: E) พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.50$ (SD = 0.54) ซึ่งผลลัพธ์จากการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามที่คาดหวัง และผลลัพธ์ครบถ้วนตามที่คาดหวัง ค่า $\bar{X} = 4.50$ (SD = 0.54) เท่ากัน จุดเด่นของหลักสูตรคือ นักศึกษาแรกเข้ามีประสบการณ์สูง ในปี 2557 - 2561 จำนวน 14 คน มีประสบการณ์การทำงานร้อยละ 86 ได้รับทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 22 อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณสมบัติครบถ้วน มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญหลากหลายสาขานักศึกษาโดดเด่นมากที่สุดด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผลการประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ค่า $\bar{X} = 4.4$ (SD = 0.42) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ แผนการรักษาคุณภาพของหลักสูตร และแผนการปรับปรุงหลักสูตร ค่า $\bar{X} = 4.50$ (SD = 0.54) และ 4.38 (SD = 0.52) ตามลำดับ จุดเด่นของหลักสูตรคือ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลนิพนธ์ให้คำปรึกษา รับฟังปัญหาต่างๆ ตลอดระยะเวลาการเป็นนักศึกษา เหมือนบุคคลในครอบครัวเดียวกัน และมีการติดต่อสัมพันธ์กัน (Connection) ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษอย่างต่อเนื่องวางแผนนำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2557) ที่ปรับปรุงเป็นหลักสูตร พ.ศ. 2562 แล้ว นำมาใช้ใน ปีการศึกษา 2/2562

ผลการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportation Evaluation: T) พบว่าการถ่ายทอดส่งต่อของหลักสูตรโดยรวมมีความเหมาะสมน้อย ค่า $\bar{X} = 3.63$ ($SD = 0.61$) เรื่องความร่วมมือกับทุกระดับที่มีหลักสูตรสอดคล้องกันมีความเหมาะสมมาก ค่า $\bar{X} = 4.25$ ($SD = 0.46$) แต่มีความเหมาะสมน้อยเรื่องการประชาสัมพันธ์หลักสูตร $\bar{X} = 3.00$ ($SD = 0.76$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัทนา วังถนอมศักดิ์ (2554) ระบุว่าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรยังมีการประชาสัมพันธ์น้อย สำหรับจุดเด่นของหลักสูตรคือการวางแผนการรักษาคูณภาพของหลักสูตร ได้แก่ การจัดประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติทุกปี จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรสอดคล้องกัน รวมทั้งให้ความร่วมมือด้านวิชาการกับสถาบันการศึกษาต่างๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงหลักสูตร

1) วัตถุประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตร กำหนดให้มีความเชื่อมโยง สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ เน้นความสัมพันธ์กับนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีใหม่ๆ ที่ทันสมัย และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโลกดิจิทัลอย่างรู้เท่าทัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อผสมผสานความรู้ และทักษะใน ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างกลมกลืนระหว่างอาจารย์และพฤติกรรมของนักเรียนใหม่

2) ปัจจัยนำเข้า เน้นเรื่องการหาทุนคณาจารย์ ทุนการศึกษา และการใช้งบประมาณที่คุ้มค่ากับคุณค่าเชิงวิชาการ และควรมีกลไกการสนับสนุนการขอตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ โดยการสนับสนุนให้อาจารย์ลาพักการสอนเพื่อเขียนตำรา การหาทุนและเครือข่ายการวิจัยของอาจารย์ให้เพิ่มมากขึ้น

3) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ไม่ควรสร้างระบบและกลไกที่ยุ่งยาก เลิกกระบวนการสร้างหลักฐานจากการรายงาน เน้นนวัตกรรมทางความคิด การสร้างความร่วมมือข้ามสถาบันและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เพื่อเปิดแนวคิดใหม่ในการขับเคลื่อนแผนการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

4) ผลผลิต ควรเป็นคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่เพียงแข็งแกร่งในเชิงวิชาการ แต่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดเป็นผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) แตกต่างจากระดับปริญญาตรี และสามารถปรับให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของดุษฎีบัณฑิต ทั้งการเรียนรู้ การทำงาน และการดำเนินชีวิต ให้ครบ 3 มิติ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ ความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) และสมรรถนะ (Competency) ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษารุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21

5) ผลกระทบของหลักสูตรเชิงบวกที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาและอาจารย์ ได้แก่ การผลิตวิชาการที่มีคุณภาพและดุษฎีนิพนธ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัย คือ

คุณภาพของนักศึกษา ผลงานคุณนิพนธ์ที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เป็นผลพวงให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย ผลกระทบเชิงบวกที่เกิดกับสังคม คือการเป็นสวัสดิการเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เป็นต้น โดยผลักดันเชิงนโยบายให้ครอบคลุมและเป็นธรรมมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

6) ประสิทธิผลของหลักสูตรคือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหลักสูตร และมหาวิทยาลัย จากคุณค่าของผลงานคุณนิพนธ์ ได้นำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

7) การประเมินความยั่งยืน ในเรื่องการรักษาคุณภาพของหลักสูตร การจัดประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นประจำทุกปี เพื่อนำเสนอผลงานวิชาการ นำผลการประชุมวิชาการมาปรับใช้ในการบริหารหลักสูตร การทำวิจัยให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการวางแผนการปรับปรุงหลักสูตร เช่น การวัดความพึงพอใจอาจารย์และนักศึกษาทุกภาคการศึกษา การ

ทบทวนข้อเรียกร้อง และนำมาเป็นข้อมูลปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

8) การถ่ายทอดส่งต่อ เน้นการประชุมทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างสถาบันการศึกษาที่มีเนื้อหาวิชาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และมีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ในลักษณะ Visiting - Profession กับสถาบันการศึกษาต่างประเทศอย่างน้อย 2-3 เดือน/ปี/คน นอกจากนี้ควรวางแผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ให้โอกาสนักศึกษา/ผู้สำเร็จการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552*. สืบค้น 28 กันยายน 2561, จาก <http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews2/news2.pdf>

พรทิพย์ ไชยโส, วสันต์ ทองไทย, และแมนมาศ ลีลสัตยกุล (2559). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปี. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์* (น.89-96). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ภารดี อนันต์นาวิ. (2558). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 12(23), 98-107.
- มัทนา วัฒนอมศักดิ์. (2554). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 3(1,2), 38-49.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2554). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิชาการVeridian E –Journal, Silpakorn University, 4(2), 248-262.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เล่มที่ 132 ตอนพิเศษ 295 ง ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2558 หน้า 40. สืบค้น 23 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/ohec%20law/2558%20gradu%202558.PDF>
- ศิริมา จิตต์จรัส, ศิริบุณ จงวุฒิเวศย์, และพรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข. (2556). การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาลดชีวิตและการพัฒนามนุษย์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 98-114.
- Bilbao, P. P., Lucido, P. I., Iringan, T. C., and R. B. Javier (2008). *Curriculum development*. Philippines: Lorimar Publishing.
- Brydon-Miller, M. (2001). *Education, research, and action: Theory and methods of participatory action research*. In D.L. Tolman & M. Brydon-Miller (Eds.), *From subjects to subjectivities: A handbook of interpretive and participatory methods*. New York: New York University Press.
- Cronbach, L.J. (1970). Course improvement through evaluation. *Teachers College Record*, 64(8), 672 - 683.
- Hammond, R. (1969). Context Evaluation of instruction in Local School Districts. *Educational Technology*, 9(1), 13 –18.
- Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, J. D. (2006). *Evaluating training programs: The four levels*. (3rd ed.). San Francisco: Barrett-Koehler.
- Likert, R. (1932). *A technique for the measurement of attitudes*. New York: The Science Press.
- Provus, M. (1971). *Discrepancy evaluation for educational program improvement and assessment*. California: Mc Cutchan.
- Scriven, M. (1967). *The methodology of Evaluation*, in: R. Tyler, R. Gagné & M. Scriven (Eds.),

Perspectives of curriculum evaluation (AERA monograph series on curriculum evaluation, No. 1) Chicago: Rand McNally.

Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. In Stufflebeam, D. L. & Kellaghan, T. (Eds.), *The international handbook of educational evaluation (Chapter 2)*. Boston: Kluwer Academic Publishers.

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation theory, models and applications*. California: Jossey-Bass.

Tyler, R. W. (1954). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.